

DE PERIODE 1939 - 1945

Modest Maertens

1939

4 januari

De nieuwe raadsleden leggen de eed af. Voor de meerderheid zetelen Emeric Maenhout, Eugene Callewaert, Arseen Decuypere, Adhemar Tempelaere, dokter Louis Debaeke en Jules Missinne. De Zwaan, in de oppositie, treedt aan met dokter Gustaaf Colpaert, Cleophas Sintobin, Jules Perneel en Henri Mattan. Charles Decock zetelt als onafhankelijke. Telkens met zes stemmen tegen vijf worden Emeric Maenhout en Louis Debaeke de nieuwe schepenen.

27 januari

In het Staatsblad verschijnt de benoeming van Eugene Callewaert tot burgemeester van Lichtervelde.

Voorjaar '39

Het algemene plan voor de werken aan de Kleine Statiestraat, sinds geruime tijd ter studie, wordt aanvaard. De raming bedraagt 600.000 Fr. Er zal een privé-lening uitgeschreven worden voor de financiering van 400.000 Fr., zijnde 80 obligaties van 5.000 Fr met 4,25% intrest.

16 juli - installatie van de nieuwe burgemeester

Het dorp is feestelijk bevestigd. Wapperende driekleuren en klauw-ende leeuwen alom, zelfs daar waar het niet direct te verwachten valt. Om 3 uur neemt de burgemeester de stoet in ogenschouw aan het station. Alle Lichterveldse verenigingen zijn veregenwoordigd. Geschiedenis en folklore spreken uit elke groep. Na ontbinding van de stoet houdt de nieuwe burgemeester zijn toespraak met volgende slotzin:

'Het is mijn grootste verlangen een Lichtervelde te mogen besturen waar twist en tweedracht vervlogen tijden zijn, ik wens Lichtervelde herboren te zien, in één midden waar liefde en vrede heersen. Ik heb deze last op mij genomen, niet voor mij, dierbare Lichterveldenaars, maar voor u, en enkel en alleen voor u, en ik heb, tenslotte, zoveel hulde niet verdiend.'

Burgemeester Eugene Callewaert tijdens zijn toespraak.

Augustus

Richard Spilliaert is nu 65 jaar geworden en neemt ontslag. Als pastoor van Lichtervelde wordt hij opgevolgd door Paul De Beir, oud-strijder van '14-'18 en gewezen legeraalmoezenier. Met Callewaert, Debaeke en De Beir waait een nieuwe wind over de gemeente; maar de oorlog zal abrupt een einde stellen aan een pak mooie plannen. Pastoor De Beir zal zich bijzonder gedeisd opstellen, terwijl Callewaert en Debaeke zullen bezwijken onder de mokerslagen van de bezetter.

26 augustus - mobilisatie

De maand augustus 1939 is de voorbode van onheilspellende gebeurtenissen. Koning Leopold III, in die tijd een figuur met internationale uitstraling, voelt de vrede echt bedreigd en doet het onmogelijke om het gevaar alsnog te keren. De politieke en militaire druk wordt dermate groot dat de regering op 26 augustus 1939 beslist het leger op versterkte vredesvoet te brengen, zijnde fase A van het algemeen mobilisatieplan. De fasen B, C en D volgen binnen de kortste tijd. Er zijn nu 600.000 man onder de wapens. Bij de Duitse inval in Polen op 1 september 1939 verklaren Frankrijk en Engeland prompt de oorlog aan Duitsland terwijl ons land zich voorlopig neutraal opstelt, conform aan de houding die het sedert 1936 aangenomen had.

Tijdens de installatie van burgemeester Callewaert, komt een fiks onweder de feestvreugde bederven. Veel mensen gaan schuilen op de bouwvallige kiosk die onder de overlast bezwijkt.

De maandenlange mobilisatietijd treft ook Lichtervelde. Er is de effectieve vrees voor een onafwendbaar lijkende oorlog, er is de uiteengerukte familie met een vader, een zoon of een broer in de loopgraven aan het Albertkanaal, er is het nerveuze gedoe

van voorbijtrekkende regimenten die van stelling wisselen, van oost naar west en van west naar oost. Er is de opeising van paarden bij de boeren en van auto's bij de burgerij en de handelaars, er is de hamsterwoede die de kop opsteekt en er zijn nog zoveel redenen tot, en oorzaken van, groot ongenoegen.

De Veldkapel ingezegend

1939 is ook het jaar dat de Veldkapel wordt gebouwd en ingezegend. Na de genezing van zijn vrouw te Lourdes in 1931 houdt Constant Bruynooghe zijn woord en bouwt hij eigenhandig de Veldkapel¹. Ze wordt toegewijd aan Onze Lieve Vrouw der Vrede. En inderdaad, in de landelijke omgeving van 't Veld biedt de kapel een vredevol beeld.

Een schril contrast met wat komen moet...

Bevolkingscijfers

In 1939 is er een beduidende aangroei van de Lichterveldse bevolking. De gemeente telt nu 6428 inwoners (tegenover 6337 in 1938). Er waren slechts 99 sterfgevallen tegenover 133 geboorten. Ook de migratiebalans vertoont een overschot: 232 nieuwkomers vestigen zich in Lichtervelde tegenover 'slechts' 175 inwoners die de gemeente verlaten.

¹ VANGHELUWE, Karel.: Kapelletjeskroniek der laatste eeuw, uitgave in eigen beheer, Lichtervelde, 1979.

1940

April

Pastoor Paul Debeir vreest voor heel moeilijke tijden en in april wijdt hij Lichtervelde toe aan het H. Hart.

Nog in dezelfde maand loopt het Duitse Heer in minder dan geen tijd Denemarken en Noorwegen onder de voet. Brussel wordt overstelpt met alarmerende berichten uit Berlijn. Nederland en België worden eerstdaags het volgende slachtoffer.

10 mei - de Belgische neutraliteit geschonden

Er zijn 600.000 man onder de wapens als op vrijdag 10 mei 1940 de hel losbreekt. Het Lichterveldse marktplein loopt op die zonnige meimorgen vrijwel vol. Zij die het al weten, hebben de mond vol, wie het nog niet weet, is meer dan nieuwsgierig. De radio waarschuwt voor spionnen en parachutisten. Het volk heeft vertrouwen. De forten van Eben-Emael, de Maas en het Albertkanaal, daar geraken ze nooit voorbij. Niet te vergeten, 'den Engelsman' en 'de Fransman' komen helpen. Er zijn al Franse troepen gepasseerd aan de Kruiskalsijde, met negers in de rangen. Die Afrikanen zijn serieuze kleppers, zegt men.

Burgemeester Callewaert houdt crisisberaad op het gemeentehuis met de politie, het Rode Kruis, de voorzitter van de Commissie van Openbare Onderstand en de brandweer. Maatregelen blijven voorlopig uit. De veldwachters verzoeken het volk naar huis te gaan, samenscholingen zijn uit den boze. Ze bevestigen dat er voorlopig geen school is, want in de gebouwen van de gemeenteschool zal het leger een lazarret inrichten. Een paar oudstrijders kijken elkaar begrijpend aan, een lazarret, dat kennen zij.

Bommen op de spoorlijn

Tijdens de meidagen 1940 vallen bommen op de spoorlijn Gent - Adinkerke in de buurt van De Kwakkel. De woning van de familie Vanbelle is zwaar getroffen. Een muur stort in, de kleine Roger wordt tussen het puin terug gevonden (met geen al te grote verwondingen) en de duiven van vader Vanbelle kiezen de vrijheid. Alsof het allemaal nog niet erg genoeg is, wordt vader Vanbelle later met één dag gevangenis gestraft voor het laten vliegen van zijn duiven.

Dorp op zijn kop

Lichtervelde is Lichtervelde niet meer, veeleer een mierennest, een heksenketel, de complete chaos. De treinen uit Brussel met bestemming Adinkerke-De Panne zitten afgeladen vol met mensen op de vlucht voor de Duitse barbarij. Torenhoog geladen vrachtwagens en volgestouwde personenwagens zakken af richting zuid en west. Naar Frankrijk, alles en iedereen naar Frankrijk en dan naar Engeland als het moet of kan. Enkele dagen later passeren de voetgangers, een kinderkoets of een kruitwagen voor zich uitduwend. Een hoop ellende, gekweld door honger en dorst en het geld op, of bijna op. Al dat volk moet gelogeerd en gevoed worden, tegen betaling

als het kan, maar veelal gratis. Een uiterst moeilijke opdracht voor al wie bij de hulpverlening betrokken is. Elke vluchteling heeft zijn eigen verhaal, gekruid of opgeklopt, maar steeds even tragisch. Het is hard om zeggen, maar Lichtervelde was niet altijd even lief voor die sukkels.

Ardeense Jagers op de motorfiets in de Potteriestraat; 28 mei 1940. (© Lannoo Tielt)

26-27 mei - wijken voor overmacht

Door de luchtverplaatsing bij hetzelfde bombardement sneuvelden zo goed als alle ruiten in de achtergevel van het atelier van Marcel Demunster.

Het Belgisch leger, zelfs met Franse en Engelse steun, is niet opgewassen tegen de Duitse pletwals en trekt terug tegen een gemiddelde van ongeveer twaalf kilometer per dag. De Denen, de Nederlanders en zelfs de Fransen deden of doen het heel wat sneller. Op zondag 26 mei 1940, na de middag, is de ongeordende aftocht van de Belgische troepen duidelijk merkbaar in Lichtervelde. Soldaten stromen toe uit alle richtingen, ze komen vooral uit Beveren, Koolskamp en Zwevezele. Hun verhaal is eensluidend, de Duitsers zijn op komst, ze zitten al dicht, heel dicht. Een kwestie van uren.

Een heel gewaagde en zelfs uitdagende troepenconcentratie langs de Koolskampstraat is op maandagochtend 27 mei oorzaak van een Duitse luchtaanval met een dertigtal militaire en zeven burgerlijke slachtoffers tot gevolg.

Bij de eerste luchtaanval was het spoorwegkanon aan Den Bras het doelwit, bij de tweede golf kregen de Koolskampstraat, de Cauwentynestraat en de Statiestraat het hard te verduren.

Judith Dewaele, die het allemaal heeft meegemaakt, getuigt:

'Reeds van bij het begin van de oorlog hadden wij, zoals zovele Lichterveldenaren, de kelder met balken gestut om een goede schuilplaats te hebben in geval van bombardement. De nacht van 26 op 27 mei hadden we met een twaalfstal mensen in die schuilkelder doorgebracht. In de vroege morgen was ik naar de keuken gegaan om de melk voor de kleine Paul op te warmen. Opeens komt een Duitse soldaat die bij

ons ingekwartierd was, in zijn ondergoed de keuken binnengestormd al roepend: 'Vlug naar de kelder, ze zijn aan 't bombarderen!'. Wij dus terug de kelder in, met een enorm gekraak en gedonder achter ons. Toen het terug stil werd en we door het stof konden kijken, zagen we dat het hele achterhuis in puin lag. Gelukkig was niemand dood of gekwetst. Voor mijn schoonmoeder, Marie-Louise Vervisch, was het de tweede maal dat zij haar woning zag platbombarderen; eerst in september 1915, toen zij haar man Henri Vandeputte en haar zoon Robert verloor, en nu in die vroege meimorgen in '40...'

De bomtrechter is zo diep dat Gerard Vandeputte er rechtop kan in staan.

Het klooster en de meisjesschool liggen gedeeltelijk in puin, en er zijn twee kloosterzusters onder de slachtoffers.

De stoffelijke resten worden met een korte, sobere plechtigheid ter aarde besteld. De klarenblazers van de brandweer spelen *Te velde*. Na de middag en in de vooravond van diezelfde 27 mei is het gebulder van kanonnen duidelijk hoorbaar en neemt de drukte van vluchtende troepen weer toe. Het front nadert. In de vuurlijn is het gevaarlijk toeven, ook voor de burgerij. Vluchten bij een boer te lande kan nog, verder trekken is uitgesloten, de *frontieren* zijn al dagen gesloten.

Dan wordt het plots heel stil, verlate vluchtelingen leggen zich te slapen onder de bomen op het Kerkplein of in de voortuintjes langs de weg. Soldaten zijn uit het straatbeeld verdwenen en de *platsenaer*' zoeken hun geïmproviseerde schuilkelders op voor een nieuwe bange nacht.

28 mei - de koning capituleert

Een verdwaalde soldaat bonkt hard op de voordeur. 'Patron, doe maar open, de oorlog is gedaan, de koning heeft gecapituleerd.' Ongeloof en opluchting tegelijkertijd. Rond negen uur komt een peloton Duitse soldaten via de Neerstraat het marktplaatsplein opgereden. Vóór ze uit marcheren honderden Belgische krijgsgevangenen, de meelijwekkende restanten van de laatste weerstand.

De kalender wijst 28 mei 1940. De veldtocht heeft 18 dagen geduurd. Lichtervelde is op de valreep de dans ontsprongen. Iedereen beaamt de beslissing van de koning. Hij heeft de Westhoek, waar een miljoen vluchtelingen opeengepakt zitten, van een waar bloedbad gespaard en zijn Engelse bondgenoten de gelegenheid geboden via Duinkerken te ontsnappen.

Oorlogsbuit

Een week later is het marktplaatsplein gezuiverd van alle achtergebleven militair materieel. Dat de stoutste wezel de meeste eieren zuipt, weet men ook in Lichtervelde. De grote voorraden worden stelselmatig geplunderd, tot de laatste zak bloem of zout en het kleinste klontje suiker. Alles moet weg en mee, schoenen en sokken, onderbroeken in alle maten, tot de stempel en de stempeldoos van de stafcompagnie en het privé-briefpapier van de artilleriekolonel. De schaars aanwezige Duitse soldaten zijn niet geïnteresseerd in het spektakel en toeven liever in de herbergen. In die dagen is het ook zo verschrikkelijk warm.

Nieuwe meesters

Hans, Herbert en Helmuth en al hun vrienden, ja, het zijn echt aardige en lieve jongens. Beleefd, voornaam en zó gedisciplineerd. En *schön*, alles begint en eindigt met *schön*. *Bitte schön* en *danke schön*. Staan we nu toch op de drempel van een schone, nieuwe tijd? Een Nieuwe Orde voor de oude wereld? De euforie om het einde van de vijandelijkheden is te groot om rationeel te oordelen maar de echte patriot krijgt zijn argwaan niet onderdrukt. De verwachting van een ommekeer dreef sommigen in de collaboratie, en anderen in het verzet, maar de meesten wachtten af hoe de wind zou draaien².

De koning is krijgsgevangen in Laken en de ministers hebben de wijk genomen naar Frankrijk en later naar Engeland. België zal militair bestuurd worden, wat inhoudt dat de burgerlijke overheid haar normale opdracht kan vervullen, gecontroleerd en bijgestuurd door von Falkenhausen en zijn acolieten.

De Kreis- en Ortskommandanturen rijzen als paddestoelen uit onze vaderlandse bodem. De plaatselijke besturen stikken langzaam onder de giftige zwammen, verliezen alle slagkracht en sterven vleugellam en monddood. Tenzij, ja, tenzij ze bereid zijn openbaar en onvoorwaardelijk de bezetter in zijn snode ingrepen te steunen.

Op bevel, *schnell!* *los!!*

Het aantal Duitse *Verordnungen* neemt onwezenlijke dimensies aan en is vaak ingegeven door een buitensporige vrees voor de vijand die overal op de loer ligt. *Feind hört mit!* is zelfs voor Duits onkundigen meer dan duidelijk. Zo moet elk spoor van licht vermeden worden. Dus geen witte was aan de lijn of op de bleek bij nacht, koplampen van auto's en zelfs van fietsen moeten gedempt, deuren en vensters donker gemaakt worden.

Duitsland waakt angstvallig over de geestelijke en lichamelijke gezondheid van de troep. Burgemeester Callewaert wordt opgedragen een lijst voor te leggen van de plaatselijke ontuchthuizen. De dokters worden gehouden de door een geslachtsziekte aangetaste personen te signaleren aan de Kommandantur. Beide vragen blijven onbeantwoord, Callewaert heeft geen weet van het bestaan van een rose buurt en Debaeke beroept zich op het medisch geheim.

De nieuwe wetten slaan ook op de goederen en voorraden van de tot nog toe rijk geachte Belgen. Onder het motto van eenmalige oorlogsschatting, schaarste en herverdeling leggen ze beslag op alle niet-levensnoodzakelijke goederen. En de lijst wordt lang, onwaarschijnlijk lang. Vracht- en personenauto's worden in beslag genomen. Alleen enkele prioritairen kunnen nog over een voertuig beschikken met een maandelijks bepaalde en heel beperkte hoeveelheid brandstof. Ook hier biedt de zwarte markt reeds een afdoende oplossing. Veelal onbetaalbaar, maar toch lukt

² VAN ISACKER, Karel.: *Mijn Land in de kering Deel 2 - 1914 - 1980*, De Nederlandsche Boekhandel, Antwerpen, 1983, p. 133.

het. Als het wagenpark geplunderd is, gaat de bezetter over tot het confisqueren van paarden, karren, wagens en fietsen. Zelfs de koperen kandelaar op de schouw moet ingeleverd worden.

Ravitaillering - rantsoenering

Bevoorrading is het heikele punt en het loopt vaak fout. Rantsoenering is zinloos als de ravitaillering ontbreekt. Als de gezinnen bij het begin van de maand over een zekere voorraad zegeltjes voor vlees beschikken, dan is de slager net uitverkocht. Andersom op het einde van de maand. De zwarte markt tiert welig. Zegeltjes, kaarten en bonnetjes voor dit of dat worden gestolen, nagemaakt, gekocht en verkocht met woekerwinst. Onzalige toestanden. De minsten in de maatschappij zijn de dupe.

Het controle- en repressieapparaat is stevig uitgebouwd en de zwarthandel zal hard aangepakt worden. De vader van een kroostrijk gezin die op zoek gaat naar een *klutsje patatten voor de menage* is eraan voor de moeite. Patatten kwijt en een boete bovenop. De gewiekste blauwer die met een karrenvracht patatten naar zijn verdeelcentra rijdt, stopt de controleur een briefje van duizend in de pollen en vervolgt ongestoord zijn weg. *Ons kent ons*-controleurs zijn altijd te benaderen.

Het plaatselijk bestuur

De geestelijke overheid spoort aan tot gelovig bidden, veelvuldig kerkbezoek en verwijst verder naar de almachtige, goddelijke voorzienigheid. De oproep van de geestelijkheid wordt massaal opgevolgd. De burgerlijke overheid lijkt veroordeeld de gebeurtenissen lijdzaam te ondergaan of de kant van de Duitsers te kiezen.

Burgemeester Callewaert en zijn schepenen Debaeke en Maenhout zijn vast besloten van zich af te bijten en waar het kan passend weerwerk te bieden. Debaeke neemt nooit een blad voor de mond en bewerkt onverdroten de publieke opinie, tot groot ongenoegen van de bezetter en diens plaatselijke vazallen. Maenhout, verplicht op non-actief gesteld in maart 1941 wegens het overschrijden van de leeftijdsgrens, heeft geen stem meer in het kapittel. Callewaert, patriot en nuchter zakenman, kan zich nooit verzoenen met de Duitse grillen en ongerijmdheden, zegt duidelijk waar het op aankomt en gaat vervelend dwarsliggen bij onzinnig opgedrongen maatregelen. Als de Roeselaarse *Kreiskommandantur* nog maar eens de Lichterveldse veld-wachters opvordert om tijdens Duitse troepentransporten het verkeer te regelen aan de Kruiskalsijde antwoordt Callewaert krachtig: *'Nee, dat is hun taak niet'*. Zijn antwoord wordt hem niet in dank afgenomen.

April - duitsgezinden nemen het voortouw

In april worden de gemeenteraden de laan uitgestuurd. Callewaert en Debaeke moeten het voortaan alleen rooien. Een burgemeester en een schepen, meer niet, want Maenhout mag er niet meer bij. Dan begint in Lichtervelde een andere politieke oorlog, bitser en venijniger dan ooit tevoren.

De tegenstanders van het wettelijk vooroorlogs bestuur spelen het handig. Vanderhaeghe, aanhanger van de oppositiepartij De Zwaan en van het VNV, doch sinds ja-

ren van het politieke podium verdwenen, wordt opgevist en in het schepencollege gedropt ter vervanging van Maenhout. Al bij al het minst slechte scenario en enigszins aanvaardbaar. Vanderhaeghe woont stipt de bijna wekelijkse vergaderingen van het college bij, maar onthoudt zich meestal bij de stemming.

Vanaf april 1941 liggen Callewaert en Debaeke permanent onder Duits kruisvuur. Hun weerspannige handelwijze wordt in Roeselare en Brugge niet geapprecieerd en in eigen gemeente zitten een aantal boskatten met groeiend ongeduld op hun definitief vertrek te wachten.

Een barre winter

Zo gaat 1941 voorbij en komt de strenge winter '41-'42 er aan die eind december begint en duurt tot eind maart met overvloedige sneeuwval en extreme koude.

Heemkundige kring Karel Van de Poel

Lente '42 - de Nieuwe Orde

Onvoorziene en uitgelokte incidenten stapelen zich op en in het voorjaar van 1942 vinden de Duitsers het meer dan welletjes. Burgemeester Callewaert en schepen Debaeke worden zonder verhaal uit hun ambt ontzet.

De weg naar het gemeentehuis ligt nu wagenwijd open voor de Nieuwe Orde. Maurits Godderis, een inwijkeling anno 1931, lid van het VNV maar verder zonder politiek verleden, is zowat de morele chef van de dienst ravitaillering en rantsoenering. De man geeft blijk van lef en ambitie en lonkt naar een beter lot, want met zijn horloge-winkel kan hij het niet rooien.

De kaarten worden gedeeld. Vanderhaeghe behoudt zijn zetel en moet het college het onontbeerlijke prestige bezorgen. Eerste schepen Vanlerberghe, zal het middenveld bestrijken en Godderis, de nieuwe burgemeester, moet de kastanjes maar uit het vuur halen.

Collaborateurs en Duitsgezinden triomferen om een grote politieke overwinning en de definitieve doorbraak van het nieuwe gedachtengoed. De belgicisten en anglofielen reageren wrokkig en weigeren de nederlaag te verwerken. Op dezelfde wijk, in dezelfde straat wonen winnaars en verliezers, wat aanleiding geeft tot massa's verdoken spanningen.

Witte anglofielen en zwarte germanomanen

Medio 1942 is het politiek gedonder iet of wat geluwd. Godderis en consoorten zitten nu vast in het zadel. Callewaert en Debaeke gaan ondergronds. Het collaborerend gemeentebestuur heeft vermoedens van het bestaan van een weerstandskern, maar het tilt daar niet zwaar aan, oppositie hoort nu eenmaal bij het politieke leven. Dat vuurtje dooft wel vanzelf.

Dat gebeurt net niet, integendeel, de vlammen van het vuurtje wakkeren aan. Het verzet, de weerstand of de Witte Brigade, het kind heeft vele namen, neemt uitbreiding en krijgt vorm. Als er ooit een beroep op ze gedaan wordt om te helpen bij de bevrijding van het land, dan tekenen ze present. Een dure eed.

De geallieerde experimentele invasie van 19 augustus 1942 in het Franse Dieppe, met desastreuze gevolgen voor de aanvaller, is koren op de molen voor alle weerstandsgroeperingen: *'over een paar weken, hoogstens een paar maanden, komt den Engelsman terug en vóór het einde van 1942 is de oorlog voorbij. Dan gaan we eens serieus met de zwarte spreken'*.

Van bron tot monding

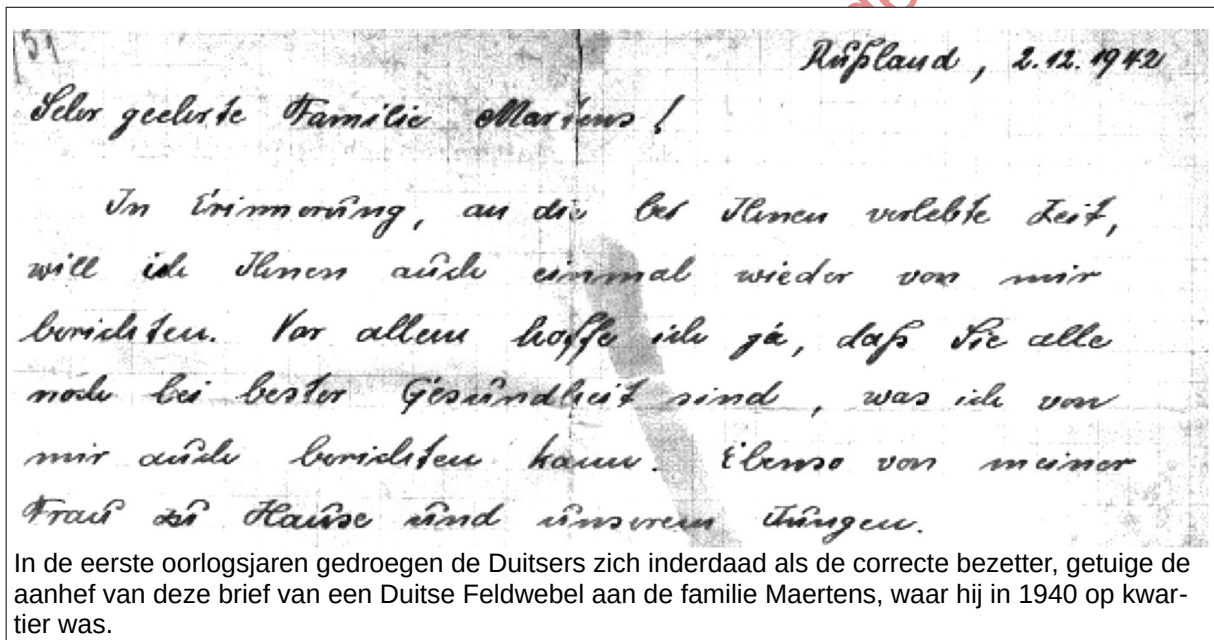
Een Brusselse infiltrant is naar Lichtervelde afgezakt zonder uitgesproken kwade bedoelingen. Hij zoekt er een bete brood, een ei en een patat en komt even verrassend als onverwachts op het spoor van een geheime wapentrafiel in Lichtervelde en

Torhout. Met de Duitse *Sicherheitsdienst* en de *Feldpolizei* lokt hij zijn prooi in een hinderlaag. De slachtoffers lopen blindelings in de val.

Als Dieppe het grote nieuws haalt, zit een tiental Lichterveldenaars al weken in de gevangenis in Gent. Niemand meent de reden van hun aanhouding te kennen, maar ingewijden vrezen dat het wel eens om wapens kan gaan, illegaal wapenbezit. Delicate materie! Als het inderdaad dat is, dan praten die mannen er zich wel uit en over afzienbare tijd is de oorlog toch gedaan, zo dachten dwaalgeesten.

18 en 19 september

Lichtervelde is geschokt tot in zijn diepste fundamenten. De Gestapo, verzamelnaam voor alles wat niet deugt, is op pad en gaat over tot een massa aanhoudingen. Er volgt een naschok op 23 oktober en op het einde van die maand zijn vijftig Lichterveldenaars opgepakt. Alle lagen van de bevolking zijn vertegenwoordigd, de landman, de dagloner, de middenstander, de dokter en de burgemeester. Alle Engelsgezinden, zo heten zij, zijn eraan voor hun moeite.

Mondjesmaat komen enkele gevangenen vrij, maar die zwijgen als vermoord. Een paar algemeenheden kunnen ze wel kwijt: te weinig brood, slechte soep, blauwe patatten en geen vlees, nooit vlees. Zeker, alle vrienden zijn nog in goede gezondheid, we zagen mekaar geregeld tijdens de wandeling. Meer weten ze niet. Veertig families en een tiental ondergedokenen brengen de laatste twee oorlogsjaren door in angstige onzekerheid.

Onderpastoor R. Lanssens zal zich in alle discretie over hen ontfermen. Hij zal later, in augustus '44 in onopgehelderde omstandigheden aangehouden worden. Uit de laatste (gesaboteerde) trein die oostwaarts voert, zal hij evenwel kunnen ontsnappen.

Godderis, kop van jut

Godderis, amper drie maanden aan de macht, wordt met grote achterdocht gevolgd. Zijn doen en laten zijn het voorwerp van een permanente evaluatie. Zijn aanwezigheid in de omgeving van de Gentse gevangenis en in de kantoren van de Sicherheitsdienst is meer dan verdacht. Komt hij er om zijn mensen een helpende hand te reiken of om ze aan de galg te praten? Hij compromitteert zich in erge mate en dat zal hem later zwaar aangerekend worden. Wat hij ook naar waarheid zal vertellen, hij heeft geen poot om op te staan.

De Roeselaarse *Werbestelle*

Vanaf nu worden er ook in Lichtervelde werkkrachten opgeëist om in Duitsland te gaan werken. Een tiental onder hen belandt in het Duitse Halle waar ze in een vliegtuigfabriek toestellen van het type Junker moeten helpen assembleren.

Archief in bewaring gegeven

Cleophas Sintobin weet uit eigen historisch onderzoek dat de gemeente een schat aan archieven bezit. Hij beseft, beter dan wie ook, dat in de verwarde situatie van het ogenblik deze waardevolle stukken gevaar zouden kunnen lopen. Op zijn aandringen worden alle kostbare documenten in Brugge in bewaring gegeven. Het lijkt een fait divers, maar de heemkundigen van vandaag zijn er hem nog altijd dankbaar voor.

Heemkundige kring Karel Jolide Poels

Het Laatste Nieuws spant de kroon en zender Brussel versus radio Londen

De toegankelijke media kleuren zwart of wit. Zij spreken de taal van de Duitse bezetter of ze nemen het ondubbelzinnig op voor den Engelsman. *Het Laatste Nieuws* met een oplage van 200 000 exemplaren per dag, een vierde van alle uitgegeven dagbladen, stelt zich nooit anti-Duits op en wordt gewoon gedoogd. Alle overige titels bezondigen zich aan verregaande collaboratie.

De Vlaamsche Omroep van zender Brussel laat zich evenmin onbetuigd en wil van alle *Flamen* goede Germanen maken, terwijl radio Londen, de fameuze *Engelschen post*, streng verboden overigens, nooit nalaat olie op het vuur te doen maar finaal toch zorgt voor enige betrouwbare informatie over het front.

Van El Alamein tot Stalingrad

Heeft men in Lichtervelde voldoende begrepen dat de oorlog per einde januari 1943 een beslissend keerpunt bereikt?

In Noord-Afrika legt Rommel de duimen voor Montgomery en in het verre Rusland moet von Paulus het belegerde Stalingrad aan de Russen laten. De plaatselijke media spreken over grootscheepse reorganisaties van legereenheden of strategische aftochten. Londen heeft het over striemende Duitse nederlagen en de onafwendbare ontredde van de Wehrmacht. Wat men er ter plekke ook over dacht, er waren voldoende signalen om weer hoop te koesteren.

Courage, Louis, 't is bijna gedaan.

Medio januari worden veertig Lichterveldse politieke gevangenen voorlopig van Gent naar Brugge overgebracht alwaar ze kunnen opgeroepen worden als getuige op het proces tegen de Torhoutse gebroeders Packet. Verwanten doen vergeefse pogingen om hun dierbaren te bezoeken en moeten zich tevreden stellen met een kushandje van op de openbare weg aan hem of haar die ze menen te herkennen achter het getraliede glas van de celramen.

Op de terugtocht naar Gent ontmoet dokter Debaeke zijn Torhoutse vriend advocaat Van Louwe in de Brugse stationshal. De geboeide Debaeke kan de sliert niet verlaten en knikt instemmend op de troostende woorden van zijn vriend. Het zal zijn allerlaatste contact met de buitenwereld zijn.

Spriet, Schlamm en rolmops.

Huishoudkolen zijn een bijzonder schaars product geworden. Spriet, een tot nog toe onbekende brandstof, valt als manna uit de hemel. Spriet is een delfstof van dezelfde aard als kolen met dat verschil dat de verkoling nog niet even ver gevorderd is. Tot daar de wetenschappelijke definitie.

In Lichtervelde noemen ze dat *mul*, gewoon banaal *mul*. Maar als je aan die spriet nu een hoeveelheid water toevoegt dat bekom je een kneedbare materie, het Duitse Schlamm, dat je gemakkelijk op de kachel krijgt en dat heel langzaam brandt, maar helaas veel puin nalaat. *Zinders*, in alle vormen en maten. Spriet is niet zo duur en vrij op de markt, maar hou er rekening mee dat je elk jaar een nieuwe pot mag kopen voor de Leuvense stove.

De wonderbare visvangst van 1942-43 is nu eenmaal geen sprookje of legende. De aanvoer van verse haring is enorm en de vis wordt met alle mogelijke transportmiddelen het land rond bedeed.

De pers heeft een nieuwe kluif en is mild met goede raadgevingen. Je kan de haring drogen, roken, pekelen of fileren om de vis tot rolmops te verwerken. Vergeet niet het scheutje azijn, de kruidnagel en het ringetje ajuin toe te voegen.

Nood breekt wet

Het volk mort en wordt driest. Bij nacht en ontij gaan dieven op pad. Een paard of een rund in de wei, aardappelen of graan op het veld, de konijnen van de buurman en zijn tabak in de moestuin moeten eraan geloven. Niets is nog veilig. Een uit de grond gestampte boerenwacht moet de dieven een krachtig halt toeroepen. Een hopeloze onderneming. Godderis krijgt het nooit gedaan, zijn wachters zijn onbetrouwbaar en de lokale veldwachters voelen zich helemaal niet geroepen om doeltreffend in te grijpen. Gendarmes moeten gewapende overvallen indijken en slagen slechts sporadisch in hun opdracht.

Mortsel, april 1943

De richtlijnen voor precisiebombardementen staan nog in de kinderschoenen met als dramatisch gevolg dat een Amerikaanse luchtaanval op een oorlogsfabriek in Mortsel uitdraait op een regelrechte catastrofe. Niet de fabriek maar de Mortselse dorpskern wordt getroffen en er vallen duizend doden waaronder een volledige schoolpopulatie. Voldoende voer voor de Duitse propagandamolen die niet aflat de Amerikanen van barbarij te beschuldigen.

Hun eigen Luftwaffe gebruikt steeds propere middelen.

Sluikpropaganda in de vorm van een zakkalender voor 1943.

Ersatz

De conjuncturele zwarthandel piekt duizelingwekkend, het volk wordt driest maar ook vindingrijk en grijpt gretig naar vervangingsmiddelen, de o zo beruchte Duitse Ersatz. Tot twintig jaar na de oorlog worden goederen van bedenkelijke kwaliteit steevast als Ersatz bestempeld. Het woord dekt vele ladingen. Van gebrande gerst zet men koffie, aangedikt en op smaak gebracht met een ferme lepel cichorei, liefst Pacha. De heel schaarse tabaksbladeren worden gemengd en versneden met rabarber- en bietenbladeren. De kale buitenband van de fiets wordt opgelapt met een ouden binnenband. De velomaker die toen het geheim van het 'vulcaniseren' bezat, deed gouden zaken. De index van de Ersatzgoederen moet ruim honderd producten geteld hebben.

Meer spelen en minder brood

F.C. Lichtervelde kent een betere periode in een onregelmatige competitie. De organisatie bij sommige teams loopt vaak in het honderd en veel wedstrijden eindigen op 5-0, de effectieve forfait-score. De trein rijdt op die zondag toevallig niet of heeft grote vertraging, de ploeg op verplaatsing wordt geregeld geteisterd door lekke banden en komt veel te laat op de afspraak, of helemaal niet. Spelende leden die als werkweigeraar moeten onderduiken dagen niet op als er gevaar dreigt van de Feldgendarmerie of de Gestapo.

FC. Mechelen wordt landskampioen voetbal en de negentienjarige Rik Van Steenberghe wint het Belgisch kampioenschap wielrennen voor beroepsrenners. A. Buysse wint zijn derde Ronde van Vlaanderen, M. Kint zegeviert in Parijs-Roubaix en Schotte is aan zijn grote doorbraak begonnen.

De sportpagina's in de kranten beslaan gemiddeld een vierde tot een derde van het volume. Informatie zat met voor- en nabeschouwingen in overvloed. De bezetter laat begaan, het volk is beter met sport bezig dan met anti-politiek.

Het groot vertier

In de feestzaal van De Burgersgilde worden operettes opgevoerd en in De Zwaan pakt men zelfs uit met een heuse boksgala. In de herbergen wordt fluitjesbier geschonken maar in de keuken serveert men jenever en cognac aan wie het betalen kan. Op de Margaretafoor gooien de smokkelaars en hun leveranciers het geld over de balk.

Duitse soldaten en officieren zijn geregelde bezoekers van de lokale herbergen, hebben er hun *Stamm-Tisch* en kennen de *Mädels* van het dorp. Van de vele dronkemanseden van gefleste vrijers: dat ze die smeelappen eens op *under mule* gaan slaan, is nooit iets in huis gekomen.

Zeker een man minder

Terwijl de goegemeente probeert van zich, spijs alles, te amuseren, verbeiden vijftig families de terugkomst van hun dierbaren, opgesloten ergens verweg in Duitsland.

Op Arseen Debaillie, aangehouden op 8 augustus 1942, moet helaas niet meer gewacht worden. Debaillie werkte voor een niet-Lichterveldse verzetsbeweging in een spionage- en inlichtingennet. Na vijftien maanden van onmenselijk lijden wordt hij op 18 oktober 1943 gehalsrecht in de gevangenis van Dortmund.

De 6637 inwoners die Lichtervelde rijk is aan het einde van 1943 moeten dus minstens met een eenheid verminderd worden.

Heemkundige kring Karel Van de Poele

1944

25 januari - klokken geroofd

Op 25 januari 1944 halen de Duitsers de klokken uit de kerktoeren. Bij die operatie wordt ook de eeuwenoude doopvont zwaar beschadigd. De sluikpers bloklettert: *'Wie met klokken schiet, wint de oorlog niet!'*.

Spitfires contra Stuka's

Engelse en Amerikaanse bommenwerpers veroveren het luchtruim. Op sommige heldere nachten telt men in een tijdspanne van anderhalf uur tot dertig formaties van ongeveer dertig vliegtuigen die richting Duitsland vliegen. In de vroege ochtend, na een aanval op Hamburg, Keulen of Berlijn, keren ze terug. Pas na de bombardementen op Kortrijk, in maart en juli 1944, wordt het mogelijk zich een beeld te vormen van de aangerichte schade na een nachtelijke raid.

De Engelse Spitfires hebben nu de Duitse Stuka's uit het luchtruim verdreven en vinden in ons spoorwegknooppunt een dankbaar doelwit. Ze kiezen de spitsuren uit en storten zich als aasgieren op de weerloze prooi. Elke uitgeschakelde locomotief en elke bres in de spoorlijn is een stap naar de uiteindelijke triomf. Veel bewoners van de stationsbuurt zoeken 's nachts veiliger oorden op.

Op 30 juni vallen een tiental splinterbommen op de stationsbuurt. Er zijn geen doden noch zwaar gekwetsten, enkel enige licht gekneusden en met de stoffelijke schade valt het ook nog mee. Op 8 augustus is het erger. Dit keer wordt een reizigerstrein in het station gemitrailleerd. Twee doden en een vijftiental gekwetsen zijn het slachtoffer van de raid.

6 - 7 september - ze zijn er!

Het Duitse leger incasseert op alle fronten zware klappen en heeft niets meer in huis om doeltreffend weerstand te bieden aan de geallieerde invasie in Normandië op 6 juni 1944. De Duitsers plooiën en trekken stelselmatig terug. De bevrijding is naderbij maar het duurt nog enerverend lang voor de eerste 'Tommy' begroet kan worden.

Op 27 mei 1940 was Lichtervelde getuige van de stuiptrekkingen van een zwalpend Belgisch leger en 's anderendaags was de strijd gestreden. Een gelijkaardige situatie doet zich voor in september, bij de bevrijding.

Donderdag 7 september

In de omgeving van Hooglede en Gits worden de laatste Duitse weerstandsnesten opgerold. Het artillerievuur is duidelijk hoorbaar en de Duitse aftocht verloopt chaotisch. De mensen wagen zich niet op straat, een leger op de vlucht kan gekke stre-

ken uithalen. Wat brengt de dag van morgen? Voor alle zekerheid zal de nacht nog maar eens in de schuilkelder doorgebracht worden.

Vrijdag 8 september

De Polen bereiken Lichtervelde (foto Willy Colpaert, repro Elie Delameillieure).

Lichtervelde ontwaakt onder een grijze hemel. Het marktplaats is leeg en de nachtploeg van de luchtbescherming heeft de laatste uren geen Duitsers meer gezien. Zijn ze weg? Ze zijn weg!! Toch is voorzichtigheid geboden, over een uur kunnen ze weer ergens opduiken. Best nog geen driekleuren aan de masten. De geruchten worden bevestigd, de bevrijders zijn gesignaleerd in de omgeving van de Stegelstraat en de Klinkestraat. Het zijn Poolse soldaten maar ze spreken en begrijpen goed Engels. Ze hebben chocolade en sigaretten, Players, in overvloed. Kort voor de middag komt de staf van het bataljon een kijkje nemen op de markt. Iedereen mag gerust zijn, de Duitsers komen niet meer terug.

Zondag 17 september

Een week na de bevrijding richt de parochie een dankbedevaart in naar de Veldkapel. Terwijl de gelovigen rond de kapel bidden, komen tientallen vliegtuigen vrij laag overgevlogen, elk met een zweefvliegtuig op sleeptouw. Troepentransport voor de slag bij Arnhem, zo wordt achteraf vernomen³.

Het hek van de dam

Nu de Duitsers definitief weg zijn, slaat het uur van de vergelding. Het vernieuwde en heel voorlopige gemeentebestuur is totaal machteloos en weet amper wat er te gebeuren staat. De politie wacht op orders die er niet komen en kijkt de andere kant

³ VANGHELUWE, Karel.: a.w. p. 29.

uit. Alle macht is nu aan het volk. Vijftig aanhoudingen op twee dagen tijd met als apotheose de arrestatie, manu militari, van ex-burgemeester Godderis, aan de schandpaal geklonken op de Markt en net nog niet gelyncht door een ladderzatte Poolse soldaat.

Lichtervelde is verre van mals voor de collaborateurs maar geeft zich tijdens de septemberdagen van 1944 niet over aan het plunderen van eigendommen en het in de fik steken van inboedels. Een aanpak die in talloze andere dorpen en steden schering en inslag is. Kon dit soort baldadigheden nog nefaste gevolgen hebben voor de mensen die in Duitse gevangenissen zitten?

Oktober 1944 – in dienst van Montgomery

A. Tampere, L. Lefevere, M. Van Colen, M. Gruyaert, Roger Maertens, A. Demarez, E. Deforche en W. Volckaert nemen in oktober 1944 vrijwillig dienst in het Engelse leger. Ze verzamelen in Casteau en worden ingescheept voor Ierland, waar ze klaargestoomd worden voor het front. Ze trekken niet naar Japan, maar komen einde 1944 in Nederland terecht, waar ze hoofdzakelijk in tweede lijn opereren voor de bewaking van bruggen, brandstof- en munitiedepots.

Dr. Colpaert wordt burgemeester a.i.

De plaatselijke politieke partijen komen gehavend uit de oorlog. Sterfgevallen, verhuizingen en arrestaties hebben de rangen fataal uitgedund. Door gebrek aan opvolgers moet De Burgersgilde haar meerderheid prijsgeven en de eer laten aan dokter Colpaert van de minderheid, die burgemeester a.i. wordt.

De stuiptrekkingen van de Wehrmacht

Einde december zet von Rundstedt met het Ardennenoffensief alles op alles om het verloren terrein terug te winnen. Pessimisten vrezen weer het ergste, de optimisten negeren de kans op slagen.

Het Belgische grondgebied wordt weer met bommen bestookt en ook de Lichterveldse stationswijk deelt in de brokken. Er vallen geen slachtoffers maar de stoffelijke schade is aanzienlijk. Mede door de talrijke militaire transporten is het Statieplein in een ruïne herschapen. Aannemer A. Maes wordt gelast met de herstellingswerken voor rekening van de Belgische Staat.

Na vier weken hevige strijd luwt de aanval in de Ardennen en einde maart steken de geallieerde troepen de Rijn over om regelrecht op Berlijn af te stevenen. Door de onvoorwaardelijke overgave van Duitsland dat geen kant meer uit kan, wordt er op 8 mei een einde gesteld aan de oorlog in Europa.

Wolfenbüttel in Duitsland

Veel mensen uit de straf- en concentratiekampen komen terug en brengen droevig nieuws en gruwelijke verhalen mee. In Lichtervelde wordt de grote vreugde om het einde van de oorlog getemperd door het slechte nieuws omtrent de Lichterveldse gevangenen. Betrouwbare bronnen spreken over dertien terechtgestelden in de gevangenis van Wolfenbüttel. Op 1 mei krijgen waarnemend burgemeester Colpaert en pastoor De Beir via via het bericht dat in Wolfenbüttel de dertien Lichterveldenaars inderdaad werden onthoofd. Samen met hen deelden ook drie Torhoutse verzetsleden en Roeselarenaar Marcel Vanderhaeghen hetzelfde tragische lot. Met alle omzichtigheid en voorbehoud brengen De Beir en Colpaert de getroffen families op de hoogte.

7-11 mei - De Witte Brigade: met vuile voeten erdoor!

De droeve mare over het lot van de politieke gevangenen doet de maat overlopen. De Witte Brigade en het volk komen weer brutaal op straat. Colpaert raadpleegt de Rijkswacht in Torhout die echt geen onraad wil ruiken en zich afzijdig houdt. Een groot aantal collaborateurs dat alleen pekelzonden aangewreven wordt en voorlopig vrij is, wordt ten tweeden male aangehouden. In de Statiestraat worden inboedels kort en klein geslagen en in brand gestoken. Er komt pas een einde aan de ongeregelheden wanneer het Engelse leger nachtelijke patrouilles uitvoert.

Dagen en weken later kunnen terugkerende gevangenen en ooggetuigen uit Duitsland alleen maar de dramatische tijding bevestigen. Met z'n dertienen werden ze ter dood veroordeeld en op 15 juni gehalsrecht. Onherstelbaar leed treft de gemeente. Erecommissaris D'hoop, in 1942 door gebrek aan bewijzen en hardnekkig ontkennen aan het ergste ontsnapt, resumeert: *'wie eigenaar was van een wapen of er een verhandelde en bekend stond als lid van de weerstand werd onverbiddelijk ter dood ver-*

oordeeld. Alle overigen waren gedoemd te verdwijnen als Nacht und Nebelgevangene. Zeldzaam zijn de uitzonderingen die er met lichtestrafen vanaf kwamen'.

Het executieoord te Wolfenbüttel

23 juni – Ingetogen rouwplechtigheid

Ter nagedachtenis van de dertien onthoofden wordt een plechtige rouwdienst gehouden. Met de klemtoon op de eenheid in de rouw probeert pastoor De Beir niet alleen de getroffen families te troosten maar ook de vrede op de gemeente te herstellen. Het parochieblad van de daaropvolgende week wordt gedrukt met een rouwband en geeft verslag, gevolgd door een woord van bedanking vanwege de families van de slachtoffers:

'Na de rouwdienst van onze helden

Een heldere dag op Zaterdag 23 Juni. - De zon blonk schitterend en warm aan den onbewolkten hemel. Een rustige ingetogenheid die sprak van innig medevoelen, droefheid en dankbaarheid tevens, lag over de parochie. Halftop hing de rouwvlag op toren, gemeente en aan de gevels der huizen. - Het gaf de indruk dat ieder huisgezin in eigen rouw zijn kind, echtgenoot of vader betreurde. In halfgedempte stem spraken de bewoners elkander aan. Een hart, een ziel... zo één was de parochie nooit geweest. - De geest van onzen diep-vereerden burgemeester, de geest van onze jongens zweefde over de gemeenschap. Te 10 uur wemelde de markt van het volk dat een laatste christene hulde kwam brengen aan de nagedachtenis van zijne helden. Wij zeggen "helden", zouden wij niet mogen zeggen, "onze heiligen" na al hetgeen we door eigen gevangenisgezellen mochten vernemen van onderlinge verknoktheid, belanglooze onthechting, christene standvastigheid.

In de kerk was het stil als in het heiligdom van een groote abdij. - De Zeer Eerwaarde Heer Deken van Torhout, talrijke priesters uit het omliggende hadden plaats genomen in de zitsels. De Burgerlijke en de Militaire Belgische en Engelsche Overheid waren plaatsen voorbehouden in het koor; Weledele Heer Gouverneur, en de Arrondissements-Kommissaris hadden eraan gehouden den Hoogen Rouwdienst bij te wonen.

De Katafalk bedekt met de driekleur en opgesteld tusschen vlammeende kaarsen, wuivende palmstruiken en nederige bloemen, genegene hulde van gansch de gemeente, sprak van onze 13 helden wier lijken nu nog rusten op het kerkhof te Wolfenbüttel.

Gansch de middenbeuk was ingenomen door de families van de terecht gestelden; de zijbeuken waren bezet door de weerstandsgroeperingen, oudsoldaten, roodekruis afdeelingen, parochianen die in eerbiedige stilte de Godsdienstige Plechtigheid bijwoonden.

“Requiem Aeternam”, “Eeuwige Rust”, wat hebt gij treffende woorden, lieve roomsche liturgie, zoo zacht als het vlelend gebaar van moeder, die het zielloze lichaam van haar kind streelt, en nog levend waant, en maar niet wil gelooven dat het gestorven is; “slaap, mijn kleine, rust zacht”. Neen zij zijn niet dood, maar het Eeuwig Licht zijn zij zegevierend ingetreden. - De bronzen klokken der mannen, de zilveren stemmen der kinderen, het machtige orgel dat beurtelings bad en weende, hadden nog nooit zoo schoon weerklonken in onze groote kerk, terwijl de luidsprekers den kerkdienst over de markt, over de parochie verspreidden te midden eene samengepakte menigte die daarbuiten innig medevoelde met de menschen daarbinnen: heel de parochie was een heiligdom geworden, biddende gemeente naast de laatste overblijfsels van haar groote helden.

‘s Anderendaags hing een plakbrief op de verschillende hoeken van de parochie, een plakbrief, doch niet verontrustend; en iedereen las met een dankbaar gevoel de uitspraak van zijn innigste verlangen, dat voortaan op heiligen grond, gedrenkt met het bloed der martelaren, de eed van eenheid en broederlijkheid was gezworen.

Dank

Diep getroffen door de roerende Rouwhulde gebracht op 23 dezer aan onze terecht gestelde familieleden, beschouwen wij het als een plicht de Geestelijke en de Burgerlijke Overheden, de Weerstandsgroeperingen, al degene die den dienst organiseerden of eraan meewerkten, al de aanwezigen alsook de gansche gemeente onzen besten dank te betuigen.

Namens de 13 getroffen familiën.

Oog om oog

Verantwoordelijken voor het drama moeten en zullen gezocht, gevonden en berecht worden. Via de pers worden getuigen *à charge* opgeroepen om hun klachten kenbaar te maken aan de krijgsauditeur. Zeer talrijk zijn ze niet maar het ontbreekt ze niet aan scherpe munitie. De uiterst zeldzame getuigen ter ontlasting van de ver-

dachten geven blijk van grote moed. Het vooronderzoek alleen al duurt anderhalf jaar.

Oude wijn in nieuwe zakken

Bij elke stemming in de gemeenteraad speelt nu, meer dan ooit tevoren de schrijnende tegenstelling wit-zwart.

Wanneer in augustus 1945 moet gestemd worden over de benoeming van een nieuwe luitenant-bevelhebber van de brandweer wordt er naar aloude gewoonte geniepig geheibeld. Onredelijke verzetslieden willen J. Werbrouck als nieuwe commandant. Werbrouck leidt de brandweer ter vervanging van G. Bulckaert die door het verzet gewraakt werd. Werbrouck kan rekenen op de steun van De Zwaan en van de onafhankelijke Decock.

De Burgersgilde, nog altijd administratief in de minderheid, heeft het voor U. Maertens, de enige kandidaat met het vereiste brevet.

J. Boret, pas beëdigd als raadslid voor De Zwaan, stemt mee met de minderheid ten voordele van Maertens, die het haalt op Werbrouck. Rebellerende brandweerlieden protesteren bij de gouverneur. Burgemeester Colpaert en schepenen Sintobin, deerlijk ontgoocheld in het stemgedrag van hun partijgenoot Boret, onderschrijven de protestactie en verwijten de man zijn *onvaderlands verleden*. Enig bewijs voor hun beschuldiging wordt nooit voorgelegd.

Pijn, verdriet en rouw om het drama van 15 juni 1944 moeten weer plaats maken voor de daagse beslommeringen van de gemeente. De gemeentekas moet dringend gespijst en voortaan worden de openbare danspartijen belast. De inrichters moeten een frank taks per vierkante meter betalen. Met de kermis- en margrietedagen zelfs twee frank. Kosteloze vermakelijkheden en liefdadigheidsbals worden vrijgesteld. Deze nieuwe belasting brengt voor de gemeente meteen al achtduizend frank op.

22 oktober - twee keer sterven

Zolang Callewaert en Debaeke niet officieel overleden zijn, gestaafd door de noodzakelijke akte, kunnen ze niet vervangen worden in de gemeenteraad. Bij vonnis van 22 oktober 1945 bevestigt de Rechtbank van Eerste Aanleg in Brugge het overlijden van Callewaert en Debaeke. Callewaert wordt op 17 november vervangen door A. Pape. Voor Debaeke is geen opvolger meer voorhanden. Tot de volgende verkiezingen, oktober 1946, zal de raad maar tien leden tellen. Voor de zwaar getroffen Burgersgilde zetelen: A. Decuypere, A. Tempelaere, J. Missinne, J. Tanghe en A. Pape. Voor De Zwaan zijn dat burgemeester G. Colpaert, C. Sintobin, H. Mattan, J. Boret. De onafhankelijke Decock sluit doorgaans aan bij De Zwaan.